

ШЫН

1925 чыла
үндөзилеттигеп. Өртөө
2 көп.

7. САМДАҢЧАП.

СЭТА-НЫҢ ЭРТЕМ ТАЙЫЛБЫРЫ

КОСМОСТУҢ ЧЕР АЙТЫРЫГЛАРЫ

Космостан чер ажынып чыккан атмосферанын физиктик тургузуушу тааза-биле сунаткан эгилде, СССР-нин Эмгектер Академиязынын корреспондент-жыгучу К. Я. Кондратьев «Союз-13» дээр башкарылгалы кораблянын экижанын чер чогуунда орбитазында ажында космос шынчылдыг калыбтарына бурундагн баям ден алаан. Ол СЭТА-нын корреспондентизияны дилэни-биле ынагт дуржулганын эртеме болгаш улус ажил-атгыяна учурдузаны тайылбырлаган.

Космосе учурушкуну бургуз-ле кораблязынын техниктиг системаларын сайзырандыжылар, оларын укжалр шынарларын, хамиктын мурунда долганыч турар бойдуз чуудаларн билек, оорейнын дериг-херекселерин хынаар сорулганын бооп турар.

Калымак спутник-эзеринчирлик автоном-биле ажаллаар аппаратуралары улуг аралардыг-лаа болгаш космос кораблярында болгаш орбитала станцияларга кижиниң бодунуш ужун, ажаллаар чоруу ону-ла улуг учур-дузаныг деп, эртемен деметиле. Космоска шынчыл ажалларын кылын турар үедэ байлааг допдараан тодаларыг тазыларга туруп кээр, ычанган ону кижиге кыялг-лаа болбазыраггай херекселдерен артык таарымчалыг, шалы, алгедиг шимчитилеп шымар болгай.

Чижээ, Чер атмосферанын «юноушнелек» булуттар, ролеттер, херелсинишкни дээн мыкшан ынагт нарын бодушуктарыг чүү-бурх херекселеринч дузаны-биле шынчылдыг программалар, алтыры барык болууммас херек бооп турар. Космонавт бол-д-ла шынчылг дээн чуудаларын шийин алыр болгай.

Чер кижинин спектронаалдыг чуулга тарттырымышкын «Союз-13» кораблянын учу-душукунунг программанын-да кижиге дорг хамаарыш турар кээзэ болур. Ол ажал-ла кораблэе учу-душукунг үезинде П. И. Клявик биле В. В. Лебедев олар күсселди турар. Бистин планетавистици бодуш бодулумен космостан шынчылден, контроллазырынч эи-не таарымчалыг ажим-дузанын херек кырында бадыт-каан анык эртем — космостан чер шынчылээринге олар-нын кайгыраазыкшынын чаа салынышын бооп турар. Чижээ, спутниктен алган мезээ-лер ам бениг артыр-бодушуктар байланып баш удур билим дуйнуга, донугу-чарлыг үедэ аныкларын башкарылгалы дузалда, суг урлээнкиштер тодаларыг, арга-шыгыш улуг-улуг орттеринге одаларын тывар артыг берип турар.

Элээн каш он километрде эгэлээш, хой-хой муң километр бедиктерден бистин далай нетаветыг тирттырган фоточуруктар бисте ам четкич биле бар. Ыччалла-лаа бисте чүглэ тевезинг дүрүлгөр болгаш фото-чуруктар эаа а черинг дыка деглем деглем кээрлерин дүрү-тевири бол-д-ла херек бооп турар.

Спектрофотограммалар дээн мыгт чуруктарын дузаны-биле чер дузанында дыка хой улуг үесин, чүү-бурх программанын мезээлерин дээн болур. Оларын дузаны-биле дыка белгике учур чорданы оксалын тереп дэвискээш, черинг чыгыг үшүлүп, херелдеринин чурукка тирттыгыш, шынчылден көрүндүр.

«Союз-13» кораблянын экижанын кымып ап турар дос спектрлеринг чуруктары амыуениң гидрологизиянын, океанографиянын, геологиянын, козээ ажил-атгыянын болгаш эртемнин, ажил-атгынын өскө-лаа алдыраарын эи-не чуулга сорулганын үесинг чуудаларын бээр алаан.

К. Я. Кондратьев космостан чер шынчылг талыг артыгын херек кырында байлааг дегилит дэн деметиле. Бистин «Союз-13» ортемдеринин «спутниктер-биле дүрүлгөр-лаа» дээр мыгт шынчыл ажаллаарын бир-ле дугаарын боттааларын чортуккан. Ындыг ажил үезинде чер кымып экспедицияларын ажилда турган денискээлерин космос кораблярындагыг башка самолеттардан хай-ыгга баш хайгааран шынчыл көрүп тургулаан. Он азында ол шынчылг ажалларын шын дүшүртүлгезин чедди алдынын турар. Чоокта чер бодуш совет эртемдерин бот-тыг космонавтар бол алтыр таланы-биле илгит түндүк кылган дегелейинг эртем лабораторияларын бир-ле дугаары номнуу парзан үндүргенер.

САЯН-ШУШЕНСКОЕНИН МРАМОР
ҮҮРМЕКТЭЭР ЗАВОДУ

«Энэ ажылагча хялрээ үе
дөн сансар!» Тугдугийн дү-
хэй алдварлыг ол кыйргийн
дэгдээх.

Иван Колчинга уауриг
комсомолчууар бригаданы ко-
ммунист суботниче үнүе
дүхэй. Аугусдасын үе
дүгээр 15-тэ бүгү моштагидыг
боттарыны аймаалар чөдөр-
дөн ээлзеклэ. Ол суботта
олар кылар ажылдарын чы-
гелкенин чөрүдүп, ставнок
чачында шөлчүгүштерин чы-
гайжидын хууээх.

Ноябрь 7-ге хэсир даш чы-
зар ставноктарын элпээ тур-
зар кылдыр дуузар, бүгү ур-
мыр конструкторларды тур-
зар, технологиуду хоорза дамы-
дылгасын күддесир социали-
стиг хүдээлгеге алылгын. За-
тур даш үрүмкээртэ кол ко-
пуузу. Бызар кире берген, ки-
гап-ла каар сен. Геометри-
сан дорт ным-бүрү хөвирл-
төнүч яок шөйлүп хөрөй ба-
ганыз көстүр. Ол уагт корпу-
туз ужу-кыдыны кижн ным-
ла боор ден даап бодала.
Чүгө дие, ным-мында кыз-
наан каныкчыларын диг-
троттардын ажи-буун отор-
тору чүү-даа көүзүлбө. Чагы-
р кыжи чөр-чөр-бөе заталып
ол бакжн шпигтеге сарат-
ниге дег саягидмдар. Бымча-
даа ол шымчыда кайын ки-
диг боор пийн. Бо дээрге чы-
кушын бодунуң тургузук-
туз-ажылы-биле тургузуу-
ган кайгачмыч уагт орзөгэ-
дир.

Бир-ле кыжи чадаг-терге
мингиле кыжын бил-ла.

зүтлэ ажиллаар ыдмилр бей
эпей тургуузу каан кызмат
кай, бодуун маадларды
эстекилдэн-биле атчаан да
рүп бажин алдым.

М. Марраулия, И. Тоберен
В. Кукушкин, В. Герасим
М. Фадеев, А. Кашинко, В. Ку
ков, Н. Корк, Г. Кузнец
Г. Пономаренко, И. Кочу
В. Сачнов. Бригадир бей
мурунку одуртуну солгай
лазынды турар. Даш үмү
тээр станоктар бо-ла бол
(солгай талам чурукта).

Од станоктарын курута
нел безин кавкаш – өскү
чугааларга, бингада бод
социалисттик хүдэлгезин
дарыткан-биле күсүстеп
далаа.

И. СТРЕЛЬНИКОВ
Халас автономнуу областы
Бейск районда «Салинма ха
ны» соолунуу харымсаага
секретары.

А. ЕРНКОВТУН фотодоан

Бай-Тайга районун «Кара-Хол» колхозу курунган сүт сарылагын өздөгөн 195 жылкы

саядырған. Колхозтун 1966 зоотехник Кукүрөт Хенис олжа, алыз эчмин Сге Ка олжа административтик ж чегдерин хуздатын.

Аймагынын чегтеринин ч ладия таласы-биле шалым чегтеринин өп, малчылары аймамалар-туртталыгынын д талым киизининин сал мылдын баш санын астуру оон продукттулду чорутуу динин турган, уру-түгүнел ажалжылары чүгүлд дө чүгүк ажал-агынынн удурутук лары туттуп болбас учурлу

М. ООРЖАН

Колдз ажал-агыл продукт ларын сатып аларынын б чар шаларын хиларынын лгз-б-биле хурун илеспек зыптин Бай-Тайга районда у илеспектору.

